

להזדרזת נתן

גליון רס"א (שנה ו') ♦ חג הסוכות ♦ חודש תשרי שנת תשפ"ז

תורת נתן

פננים מספר
"להורות נתן" על המועדים

ענין האושפיזין שבאים
לסוכה

בסוכות תשבו שבעת ימים (אמור כ"ג מ"ב), לעתיד לבוא מנין, וסוכה תהיה לצל יוםם (ישעיה ד' ו'), ועל פי זה יש לומר טעם שאברהם בא כאושיפאז לסוכה, שהרי כל עיקר מצות סוכה היא בזכותו של אברהם אבינו, ועל כן הוא בא כאושיפאז במצוה דלילה. והנה איתא בזהר הקדוש (פ' וירא כב) הדעין של אברהם אבינו עשה צל רק לצדיקים ומי שלא היה ראוי לכך לא נעשה לו צל, ומהו נלמוד שצריך להיות ראויים לישב בסוכה ולחסות בצלה, דומיא דעין דאברהם אבינו.

ענין מנהגם של אנשי ירושלים שהכלו לכל מקום וכולכם בידם זולת בית המדרש

איתא במדרש (ילקוט פ' אמור רמז תרנ"א), אמר רבי אלעזר בר מרס למה אנו עושין סוכות אחר יום הכיפורים, לומר כל שכן אתה מוצא בראש השנה וישב הקב"ה בדיון על כל באי העולם וביום הכיפורים הוא חותם על הדיון, שמוציא דיון של ישראל לגלות, ועל ידי כך עושין סוכה וגולין מביתיהן לסוכה, הקב"ה מעלה עליהם כאלו גלו לבלב עכ"ד. וענינו, דהנה בראש השנה יום הכיפורים מתפללין שייגור דינו לסוכה, אולם חוששין פן לא עלתה בדינו ח"ו, וכדי להמלט מידו של היצר הרע הוא שטן הוא מלאך המות (בבא בתרא טז) אין עצם אלא להמלט אל הסוכה שהיא כעיר מקלט, אשר שם אין רשות ביד גואל הדם להורגו, וכמו כן אין רשות ליצר הרע וישטן להכנס לסוכה שהיא כולה קודש, וכענין יצפניא בסכא ביום רעה יסתיירי בסתר אהל (תהלים כ"ו ה'), ועל ידי שיושבים בשבעת ימים בסוכה, שהוא כמנין ימי בריאת שמים וארץ שכולל את כל הבריאה, שוב נמלט מהיצר הרע כל ימות השנה.

ולכן אמרו חכמינו ז"ל (סוכה מא) דמנהגן של אנשי ירושלים אדם יוצא מביתו ולולבו בידו הולך לבית הכנסת ולולבו בידו וכל הולך לבקר חולים ולנחם אבילים וללבו בידו נכנס לבית המדרש משגר לולבו ביד בנו. כי בחג הסוכות צריך להיות דבוק במצוות כל רגע כדי שלא ישיגו המשיחית, ובשלמא כשהוא בסוכה הרי הוא בעיר מקלט, אבל כשיצא מהסוכה צריך שיהיה דבוק בארבעה מינים ועל ידי זה יצא מוצר הרע כל שעה. אבל כשנכנס לבית המדרש אין צורך בלולב, כי בית המדרש עצמו עיר מקלט, וכאמרם במכות (י) מנין לרבי תורה שהן קולטין עין שם, ועל כן משגר לולבו ביד בנו.

טעם דבשבת אין נוטלים לולב

בשבת אין נוטלים לולב, ויש לומר הטעם, דארבעת המינים הם תחת ממשלת הקב"ה ולא שום שר וכדאיתא בקדמונים (סדר היום). כונת הלוב ואגדתו, ובשבת מעידין שהקב"ה ברא העולם, וממילא אין צורך בארבעה מינים כי בלא הכי יש עדות שהקב"ה שליט על העולם.

שיח מזהר"ן

פננים מספר
"שיחות מלוא מלכה"

הגה"ק רשכבה"ג רבינו משה סופר ז"ע

בעל חתם סופר

כ"ה תשרי ת"ר

רבינו החתם סופר ז"ל נולד ביום ז' תשרי שנת תקכ"ג (וכמו שכתב בהגהות חת"ס על ספר פיר חדש שו"ת א"ח סי' תכ"ח), פחות משנה אחרי לידת חותנו רבינו עקיבא איגר ז"ע (שנולד ביום י"א מרחשון שנת תקכ"א). ואמרו חז"ל (ויטא לה) ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמד ושתלן בכל דור דור, והכוונה שהקב"ה שותל בכל דור צדיקים הנצרכים לאותו הדור, ובדורו של החת"ס שעמדו המסכילים להנהיג חדשות בדרכי הקהילות ורצו להחריב את יסודי התורה מקרב ישראל, הנה אז שתל הקב"ה את רבינו החתם סופר ז"ע ונתן לו עוז וכה ללחום בהם ולהציל את היהדות מידי מהרסיה.

ויסופר, כי אמו של החתם סופר הצדקת מרת ריזל ע"ה, שהיתה צריכה ללדת את בנה בערב שבת קודש סמוך להכנסת שבת, שלחה לרב העיר הוא הגה"ק מוה"ר אברהם אביש מפראנקפורט ז"ע, וביקשה שימתינו בבית הכנסת עם קבלת שבת כדי שלא יצטרכו לחלל שבת בגלל לידתה, ואמר הגה"ק רבי אביש שצדיקים באמת להמתין על לידת הולד כי "העולם מחכה לילד זה".

הרבצת תורה וזיכוי הרבים:

עיקר דרכו ועבודתו של החת"ס ז"ע היתה השקעת כל כוחותיו בהרבצת התורה וזיכוי הרבים, וכמו שכתב בהקדמת שו"ת חתם סופר חלק י"ד, שעיקר מעלת אברהם אבינו היתה כדכתיב (וירא יח, יט) כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' וגו'. והכוונה בזה, דהנה חזינו בחנוך אשר מעוצם תשוקתו ודביקותו בהש"ת נתפרדה החבילה חברת ארבע היסודות, חדל מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד מצאבא מירום העומדים את פני המלך לשרותו, כדכתיב (בראשית יח, ד) ויחלץ חנוך את האלקים ואינו כי לקח אותו אלקים, ומאידך לא מצינו באברהם אבינו עליו השלום שנזדכך וחומריותו כ"כ עד כדי להגיע לדגרת מלאך, אך לא מצד פחיתות וחסרון נפשו לא הגיע אל המעלה הזו, דאם אעפ"ה היה עושה כאשר עשה חנוך להתבודד בעצמו מחברת בני אדם, גם הוא היה מתעלה להיות ממלאכיו יתברך, ואשר לא עשה כן, כי התבונן כי לא באלה חפץ הש"ת שישלים האדם את נפשו בלבד, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חסדים ומכשירי ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך ולדור המבול, והנסינו הזה לימודו כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו, למען רבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם, אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא ומצאית כהנה וכנהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו, יחיד סגולה בכל דור דור, ימצא אחד מני

המשך בעמוד הבא

דבר בעתו

טעם דבענין לקיחת ארבעת המינים דרך גידלתן

פ"י (סי'), אבל בארבעה מינים כל משהו של גידול הוא בציווי ובהשגחתו של הקב"ה. ועל כן צריך לקיים בו המצוה דוקא דרך גידולו, כדי להורות שבמינים הללו גם הגידול הוא כוונה ובקדושה יתירה, כי הוא נתגדל בהשגחה פרטית מהש"ת ויש לו חשיבות מיוחדת.

ונהי טעמא בענין שקרשי המשכן יועמדו דוקא דרך גידולו, דכתיב רש"י (תרומו כ"ה ה) מאין היה לישראל עצי שטים במדבר, אלא שיעקב צפה ברוח הקודש שתעידין ישראל לבנות משכן במדבר ונטע ארזים במצרים וצוה לבניו לטעם עמאם כשיצאו ממצרים – נמצא דקרשים הללו היה תחלת גידולם בקדושה, דקיימא (ר' ענין רב"ם פ"א מכות הבחירה ה"ב ובכ"ט ש) דאבני מקדש צריכין תחלת חציבתן להיות לשם קדושה. ועל כן מצוותו להעמיד דוקא דרך גידולו, כדי להזכיר שתחלת גידולם היתה בקדושה על ידי עיקב אבינו.

יפה נדרשת

בהא שלא נצטוונו לעשות סוכה של ו' או ז' דפנות דומיא דעניי כבוד

וענין ה' עליהם יומם, שבעה עננים כתובים במסעיהם, ארבעה מארבע רוחות, ואחד למעלה ואחד למטה, ואחד לפנייהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים עכ"ד. ותוה"ל מור"ל בגור אריה בעולותן שם, כי הענין היה מן השמים, ובין שהיה מלמעלה בין שהיה מן הצד הכל הוא נחשב למעלה, דעך דהא כתיב וענני עומד עליהם (בהעלותך י"ד י"ד),

המשך בעמוד הבא

בגמרא סוכה (מה) אמר ר' רימיה משום רבי שמעון בר יוחאי, כל המצוות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גידולתן, שנאמר (תרומו כ"ו ט"ו) עצי שטים עומדים (פירש"י כל המצוות כגון קרשי המשכן ועומדים ולולב והדס וערבה), תניא נמי הכא עצי שטים עומדים שעומדים דרך גידולתן, וצריך ביאור אמאי איכא קפידא שקרשי המשכן ועומדיו וכן ארבעה מינים שבלולב יקחו דוקא כדרך גידולן (פירש"י רבינו חננאל העיקר לטעם הוצאתו למעלה), שמוא לפעמים כשלא יעמידו כדרך גידולתן תהא עמידתם טובה יותר.

ונראה – ונפרש מקודם טעם ארבעה מינים דבענין שיקחם דרך גידולתן – על פי מה שכתב בס' סדר היום (פונת הלולב אגודות) – ובש"ת איתן האחרון (פ' אמור) – דארבעה מינים שבלולב אין להם שר האומר לו ליגדל, אלא הקב"ה מגדלם בעצמם עכ"ד. נמצא שארבעה מינים אלו תחלת גידולם הוא בהשגחה פרטית מהקב"ה, ועל שאר גידולים כל עשב ועשב יש לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל (בראשית רבה

בשו"ע א"ח (סי' תרכ"ח) בסוכות תשבו שבעת ימים למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם עניי הכבוד שהקיפם לכל יכם שרב ושמש. והב"ח שם הקשה בשם הר"ם (פ' בהעלותך י"ד) דלמה לא צויתה התורה שיעשו דפנות בסוכה אחד למעלה ואחד למטה וארבע מארבע רוחות דומיא דעניי כבוד שהיו מארבע רוחות, וכפירש"י (פ' בהעלותך שם)

משולחנו של רבינו זי"ע